

Remissvar

Datum för beslut
2025-09-26

Beteckning
GD-beslut 60/2025
Dnr SBU 2025/895
Er beteckning
Dnr S2025/01291

Till
Socialdepartementet
Enheten för socialtjänst och funktionshinderspolitik (SOF)

Remissvar för Hem för barn och unga – För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84)

Bakgrund

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har fått möjlighet att ge synpunkter på betänkandet av utredningen Hem för barn och unga – För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84).

Detta remissvar inleds med en sammanfattning av övergripande synpunkter och följs av kommentarer till förslag och bedömningar som ligger nära myndighetens uppdrag. SBU har valt att lämna synpunkter på utredningens kapitel *En reformerad institutionsvård* (kap.6), *Vårdens differentiering, utformning och innehåll* (kap.7) samt *Förebyggande arbete, befogenheter och andra åtgärder för en trygg och säker vård* (kap. 9)

SBU har ett pågående regeringsuppdrag som berör barns och ungas erfarenheter av institutionsvård och effekter av alternativa metoder och arbetssätt till tvångsåtgärder (S2022/04744, S2023/02103 (delvis), slutredovisning december 2025).

Sammanfattning av SBU:s synpunkter

- SBU instämmer i utredningens förslag om en reformerad institutionsform där vård och omsorg ska ges efter de behov som finns hos berörda barn och unga.
- SBU instämmer i förslaget om att följa upp resultat och erfarenheter av reformen samt analysera och bedöma eventuella förändringsbehov och långsiktiga nationella åtaganden.
- SBU betonar att åtgärder för trygghet och säkerhet bör kombineras med förebyggande insatser och kompetensutveckling, för att minska behovet av inskränkande åtgärder.
- SBU konstaterar att utredningen i sin kunskapsöversikt redovisar att det finns begränsad kunskap om effekter av tvångsvård och tvångsåtgärder för barn och unga.

Synpunkter på specifika bedömningar och förslag i kapitel 6,7 och 9

Kapitel 6 En reformerad institutionsvård

6.1 Reformerad institutionsvård för barn och unga

Utredningen bedömer att en reform av den privata och kommunala institutionsvården för barn och unga krävs.

Svar: SBU stödjer förslaget att införa en ny placeringsform, *hem för barn och unga*, med syftet att säkerställa förutsättningar för en meningsfull vård, en trygg vårdmiljö, stabilitet i vårdkedjan, stärka arbetet med att bland annat förebygga brott och andra sociala problem samt underlätta anpassning av vården till individuella behov.

6.3 Nationellt uppdrag att stödja, följa upp och utvärdera reformen

Utredningen bedömer att Socialstyrelsen bör få ett uppdrag om att samordna insatserna för att stödja genomförandet och följa upp reformen.

Svar: SBU instämmer i utredningens bedömning om uppföljning av reformen, inte minst för framtida forskning och utveckling av placeringsformen.

Kapitel 7 Vårdens differentiering, utformning och innehåll

Utredningen föreslår tre kategorier av hem för barn och unga:

- Hem för barn och föräldrar.
- Generella hem för barn och unga.
- Specialiserade hem för barn och unga.

7.5 Vårdens innehåll

Utredningen föreslår en bestämmelse i socialtjänstförordningen om sociala vårdbehov som gäller vårdens innehåll i hem för barn och unga.

Svar: SBU välkomnar förslagen om en differentierad vård liksom en reglering av vårdens innehåll, inklusive stöd för bland annat bearbetning av omsorgssvikt, förbättra färdigheter, skolgång och hälsokontakter. Vi vill särskilt understryka vikten av att dessa insatser utformas enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, samt att det finns resurser och kompetens för att genomföra dem.

SBU anser dock att differentieringen bör åtföljas av:

- Tydliga kriterier för bedömning av vårdbehov och matchning till rätt kategori.
- Krav på systematisk uppföljning av placeringars resultat, inklusive stabilitet i vårdkedjan samt barnens och de ungas sociala situation.

Kapitel 9 Förebyggande arbete, befogenheter och andra åtgärder för en trygg och säker vård

9.5.2 Det finns behov av befogenheter att besluta om inskränkande åtgärder vid hem för barn och unga

Utredningen bedömer att det finns behov av befogenheter om inskränkande åtgärder för att säkerställa en trygg och säker vårdmiljö. Vissa befogenheter ska endast få beslutas av socialnämnd eller föreståndare för hem för barn och unga.

Svar: Utredningen motiverar införandet av reglerade befogenheter att kunna besluta om inskränkande åtgärder framför allt med behov av säkerhet och trygghet. Utredningen anger dock inte något vetenskapligt stöd för att inskränkande åtgärder såsom kroppsvisitation, rumsvisitation eller provtagning leder till önskad utfall. Detta borde uppmärksammas tydligare och följas av krav på uppföljning och utvärdering.

För att säkerställa att reformen gynnar barn och unga samt personal inom institutionsvården anser SBU att det är viktigt:

- Att användningen av befogenheter systematiskt dokumenteras.
- Att indikatorer används för att mäta både förekomst av inskränkande åtgärder och barns/ungas upplevelser, hälsa, sociala situation mm.
- Att varje åtgärd följs av uppföljningssamtal med barnet/den unge. Förslag 9.9.2. SBU instämmer särskilt i förslaget om uppföljningssamtal med barn och unga efter bland annat fysiska ingripande. Både bestämmelser (18 a § LPT och 8 § LRV) och tidigare forskning¹ stöder förslaget.
- Att insamlade data analyseras och redovisas både lokalt och nationellt.
- Att åtgärder för trygghet och säkerhet bör kombineras med förebyggande insatser och kompetensutveckling, för att minska behovet av befogenheter om inskränkande åtgärder.

Övriga synpunkter

- Sammanfattningen, s. 28.
 - Ett textavsnitt framstår som felskrivet i sammanfattningen och kan ge upphov till missförstånd. Det står: *Ett generellt eller specialiserat hem för barn och unga ska endast få ta emot barn som är under 7 år om det inte finns synnerliga skäl.*
 - I förslag 7.4.1. står *Generella och specialiserade hem för barn och unga ska enligt en ny bestämmelse i 9 kap. socialtjänstlagen inte få ta emot barn som är under 7 år om det inte finns synnerliga skäl.*

¹ Hammervold UE, Norvoll R, Aas RW, Sagvaag H. Post-incident review after restraint in mental health care -a potential for knowledge development, recovery promotion and restraint prevention. A scoping review. BMC Health Serv Res. 2019;19(1):235. Available from: <https://doi.org/10.1186/s12913-019-4060-y>.

- Bilaga 5. Institutionsvård för barn och unga – en kunskapsöversikt. Sida 25–31.
 - Kunskapsöversikten visar bland annat att det inte finns någon evidens för att tvångsåtgärder minskar barns utåtagerande beteende, samt att tvång i vården kan vara potentiellt skadliga och leda till emotionella eller fysiska skador hos barn. Det är vällovligt att en kunskapsöversikt har genomförts. Fortsatt arbete skulle kunna vara att systematiskt sammanställa den forskning som eventuellt finns om insatser för att förebygga placeringar samt insatser inom institutionsvården för att motverka kriminalitet och andra sociala problem. Här skulle SBU kunna bidra.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Britta Björkholm 2025-09-26.
Enhetschef Uliana Hellberg och projektledare Elizabeth Åhsberg har varit föredragande.